

Duurzaam waterbeheer in groenblauwe long Randstad

Welke rol vervult water in ruimtelijke ontwikkelingen in het Groene Hart en hoe kunnen we deze 'blauwgroene' long van de Randstad in de toekomst voorzien van voldoende zoet water? Is in lage gebieden met een snelle bodemdaling een duurzaam, klimaatbestendig watersysteem te realiseren? En kan een (gezichts) bepalende functie als landbouw gehandhaafd worden op kwetsbare veengronden? Deze vragen stonden centraal tijdens de conferentie 'Duurzaam waterbeheer, het blauwe toekomstperspectief van het Groene Hart' op 10 februari in Woerden. Oud-minister Jacqueline Cramer: "Het Groene Hart moet een gebied blijven met een combinatie van functies. Water speelt daarin een centrale rol."

Met deze conferentie willen we een impuls geven aan duurzaam waterbeheer in het Groene Hart, aldus dijkgraaf Patrick Poelmann van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden in zijn openingstoespraak in de raadzaal van het stadhuis. Samen met Stichting Groene Hart had het hoogheemraadschap de conferentie georganiseerd, in de aanloop naar de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Onderwerpen als bodemdaling, verzilting, voldoende zoet water en de combinatie van gebruiksfuncties moeten een plaats krijgen in de structuurvisie voor het Groene Hart. Daarbij zijn de provincies Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland betrokken.

Wijnand Duyvendak, voormalig Tweede Kamerlid voor GroenLinks en tegenwoordig klimaatambassadeur, stelde water centraal in zijn visie op het Groene Hart. In de discussie over de gewenste verhouding tussen de gebruiksfuncties zal het 'polderen' blijven, voorspelde Duyvendak. "Mijn vertrekpunt is het Groene Hart als het 'Central Park' van de Randstad. Geef water de ruimte ten behoeve van de gebruiksfuncties en laat mensen ervan genieten door het boerenland en de dijken toegankelijker te maken voor recreatie." Ruimte, rust, schoonheid en natuur moeten wat hem betreft voorop staan: geen 'verrommeling' van het cultuurhistorische landschap.

Bestuurlijke rommel

Duyvendak stond kritisch tegenover de bestuurlijke drukte in het Groene Hart, met vijf waterschappen, drie provincies, meer dan 50 gemeenten en het Rijk. "We moeten het meer als één gebied benaderen en besturen vanuit een centrale visie. De uitdagingen zijn te groot om ons deze bestuurlijke rommel te kunnen permitteren." De wateropgaven worden volgens Duyvendak groter door zeespiegelstijging, verzilting en de effecten van een opwarmende aarde: kortere perioden met extreme neerslag en langere droogteperioden. "Water zal meer drukken op het Groene Hart." Dat vereist adaptatiemaatregelen, zoals waterberging. "Maar we moeten ook blijven mitigeren en emissies beperken. Door droogvallend veen komt methaangas vrij, ook een broeikasgas." Zo bezien is

vernatting van veengronden een vorm van mitigatie, die bovendien de bodemdaling tegengaat.

Dat de veenweidepolders in het Groene Hart een uniek maar ook kwetsbaar landschap vormen, onderstreepte rijksadviseur voor het landschap Ytje Feddes. Haar boodschap: berg het zoete water, wees zuinig op het polderlandschap, spaar de kwetsbare gebieden met dunne veenpakketten en stel het veenweidegebied voorop in het project 'Groene Ruggengraat'. Voor grotere boerenbedrijven is een differentiatie van natte en droge stukken land een mogelijkheid, opperde Feddes. Om bodemdaling en inklinking van het veen tegen te gaan is een slim peilbeheer noodzakelijk. De bepaling van het gewenste waterpeil voor kwetsbare polders noemde Feddes een 'belangrijke opgave' voor de waterschappen en provincies. Waarbij ze aantekende dat zeespiegelstijging en verzilting gevolgen hebben voor de inlaat van het benodigde zoetwater. "We moeten

vermijden dat het Groene Hart aan het infuus komt van het IJsselmeer."

Water vormt de basis van het landschap van het Groene Hart, stelde Feddes. Ze pleitte ervoor water in te zetten voor de versterking van het 'poldermozaïek' en het 'park van de Randstad' beter te ontsluiten voor recreanten. Dat betekent een voortzetting van het project 'Recreatief routenetwerk', met de aanleg van een netwerk van wandelpaden over de polderkaden en versterking van het vaarnetwerk (verbindingen tussen vaarten en plassen). Feddes: "Maak de vaarten bevaarbaar en de kaden beloofbaar. Geef het Groene Hart meer betekenis voor de omliggende steden."

Combinatie van functies

Daarbij sloot oud-minister van VROM Jacqueline Cramer zich aan door het Groene Hart te betitelen als de 'groenblauwe long' van een verstedelijkt en geïndustrialiseerd gebied: de Randstad. "Het Groene Hart moet

Water meer sturend

Moet water een meer sturende rol krijgen bij ruimtelijke ontwikkelingen en hoe borg je dat? Dat was de centrale vraag bij één van de vier themasessies. Christiaan Wallet van het ministerie van Infrastructuur & Milieu constateerde dat water, bodem en klimaat onvoldoende meegenomen worden bij ruimtelijke ordening. "We hebben nieuw beleid nodig." Tijdens de discussie werd de vraag gesteld of überhaupt nog gebouwd moet worden in laaggelegen gebieden waar de grond instabiel is of het grondwaterpeil hoog.

Volgens de aanwezigen zou het watersysteem een belangrijke randvoorwaarde moeten zijn bij nieuwbouwplannen. De waterschappen zouden meer eisen moeten stellen bij de keuzes voor bouwlocaties. Als water een meer sturend element is bij ruimtelijke ontwikkelingen, moet de rol van de waterschappen als waterautoriteit versterkt worden. Waterschappen moeten een zwaarwegender stem krijgen. De samenwerking tussen provincies ("te weinig waterkennis") en waterschappen ("te weinig kennis van ruimtelijke ordening") is voor verbetering vatbaar, aldus de deelnemers aan de conferentie.

De themasessie over zoetwatervoorziening in het Groene Hart schetste toekomstige dilemma's. Toenemende verzilting zet de inlaat van zoet water onder druk. Zo raakte in 2003 (droge zomer) de inlaat bij Gouda verzilt. In droge perioden voeren de rivieren minder water aan, waardoor de waterkwaliteit verslechtert (hogere concentraties van verontreinigingen). Ander probleem zijn de kleine marges bij flexibel peilbeheer in veenweidegebieden. Er ontstaat al snel wateroverlast of - bij te weinig water - verdroging van de bodem. En het tegengaan van bodemdaling door vernatting leidt tot een hogere vraag naar zoet water.

De aanleg van zoetwaterbuffers wordt als oplossing overschat, werd tijdens de discussie opgemerkt. Daarvoor moet men ruimte reserveren en infrastructuur aanleggen. De aanvoer van zoet water vanuit het IJsselmeer is wegens de benodigde investeringen in infrastructuur een kostbare optie. Voor de aanvoer van zoet water naar het Groene Hart is het benutten van water uit de Lek - en dus een slimme verdeling van het Rijnwater - praktischer.

een gebied blijven met een combinatie van functies. Water speelt daarin een centrale rol." Volgens Cramer, hoogleraar duurzaam innoveren en directeur van het Utrecht Centrum voor Aarde en Duurzaamheid, zijn veiligheid en klimaatbestendigheid sleutelwoorden bij ruimtelijke ontwikkelingen en beleidskeuzes. "In het Groene Hart komen veel problemen samen - zoals verzilting, bodemdaling en meer water - terwijl we toch de gebruiksfuncties in stand willen houden."

Om het gebied in de toekomst vitaal te houden, zijn kennisbundeling en samenwerking in regionale clusters en in de waterketen 'cruciaal'. Cramer: "Een complexe problematiek zoals in het Groene Hart kun je niet in je eentje oplossen. Daarvoor zijn een gezamenlijke aanpak en een integrale visie nodig. Laten we het kind niet met het badwater weggooiden. Het is nog steeds een prachtig gebied. We moeten vasthouden aan een langetermijnperspectief op het Groene Hart als metropolitaan park van de Randstad."